

PREZUMȚIA CUNOAȘTERII LEGII – DE LA TEORIE LA REALITATE

Asist.univ. **SABIN GUȚAN**

Abstract

We live in an epoch of knowledge in which the main element is information. No matter the form it is presented under, the information is a means of communication through which society can find its harmony or its disunion. The principal role of information is to harmonize the social space and to weld the interpersonal relational fissures. A real empire of principles, norms, guarantees, rights and juridical obligations has been built around information in order to ensure the informational flux in an organized and correct way, from the issuer to the beneficiary.

Yet, this system also has a series of flaws. Thus, the citizen, even though he is permanently bombarded with rights and obligations regarding the informing and the knowing about the law, he does not always have the possibility to achieve them concretely. The chaotic system of enactment causes cognitive disorder. Moreover, Romania's integration into the European Union has deepened this precipice of confusion. There exists the right to be informed, there exists the principle "nemo censetur ignorare legem" and the assumption of the knowing of the law, there exists the Official Gazette (Monitorul Oficial) and other public means of informing (mass-media, the internet), but most of them are difficult to get to for the common citizen, first of all because they have to pay to get access to them. Under these conditions, the most common and the most accessible modality of informing people about the law is the "rumour", and the spreading of this procedure pushes society towards disorder.

Trăim într-o epocă a cunoașterii în care elementul primordial este informația. Sub orice formă s-ar afla, informația este un mijloc de comunicare prin care societatea se armonizează sau se dezbină. Informația are scopul de a armoniza spațiul social și de a suda fisurile relaționale interumane. În jurul informației s-a construit un adevărat imperiu de principii, norme, garanții, drepturi și obligații juridice care să asigure fluxul informațional în mod organizat și corect, de la emitent către beneficiar.

Informația și informarea nu pot fi rupte de om și societate. Acestea au coexistat de la începuturile civilizației. La început informația se transmitea pe cale orală și vizuală, fiind preluată direct de la cel ce o deținea sau o emitea. Cu timpul, dezvoltându-se societatea, nu a mai fost posibilă informarea tuturor membrilor comunității prin viu grai, direct sau indirect. A apărut și s-a dezvoltat scrisul, care a deschis o nouă eră a informării. Din păcate, în loc să ușureze comunicarea și să asigure informarea uniformă a tuturor, scrisul a devenit un privilegiu ce a adâncit și mai mult distanța între oamenii de rând și clasa conducătoare. Mult timp informația a rămas

accesibilă doar claselor conducătoare, care, prin intermediul mesajului scris, neaccesibil maselor, și-a păstrat hegemonia. Odată cu revoluțiile renaștentiste s-a deschis o nouă eră a informării – accesul maselor la cultură și la informația scrisă –, dar și o nouă eră a relațiilor sociale – manipularea maselor prin informație. Epoca modernă a adus dezvoltarea tehnologică, fapt ce a făcut să explodeze circuitul informațional, informația devenind o necesitate de fiecare zi fără de care nu se mai poate desfășura nicio activitate. Dezvoltarea mijloacelor de comunicare a crescut fluxul și viteza de informare, societatea fiind împânzită în prezent de un univers informațional. Toate relațiile sociale, în special cele juridice, economice, politice, militare etc. sunt reglementate în scris, formulate sub formă legislativă ori regulamentară și adesea garantate de stat prin forța obligatorie pe care le-o atribuie, realizabilă la nevoie prin forța de constrângere a statului. În aceste condiții, informația și informarea devin vitale pentru fiecare membru al comunității, deoarece acțiunea în necunoștință de cauză nu este scuzabilă din partea legii.

Însă și acest sistem are o serie de curențe. Astfel, cetățeanul, deși este în permanență bombardat cu drepturi și obligații privind informarea și cunoașterea legii, nu are adesea posibilitatea realizării concrete a acestora. Sistemul haotic de legiferare actual provoacă o dezordine cognitivă. Legislația noastră suferă, în condițiile în care legi importante sunt modificate și remodificate, uneori prin ordonanțe de urgență sau ordonanțe simple care și ele sunt modificate de legile de adoptare, în termene de 2 ani și uneori chiar mai scurte. Mai mult, integrarea României în Uniunea Europeană a adâncit această prăpastie a confuziei. Există dreptul la informare, există principiul „*nemo censetur ignorare legem*” și prezumția cunoașterii legii, există Monitorul Oficial și alte mijloace publice și private de informare (mass-media, Internetul), însă în mare măsură acestea sunt greu accesibile cetățeanului de rând, datorită negratuității. În aceste condiții, cea mai răspândită și mai accesibilă modalitate de informare și cunoaștere a legii este „zvonul”, iar perpetuarea acestui procedeu împinge societatea spre dezordine.

Principiul „*nemo censetur ignorare legem*” exprimă ideea că nimeni nu se poate apăra invocând ignoranța sau eroarea sa în drept. Cele două noțiuni, „ignorare” și „eroare”, sunt, din acest punct de vedere, sinonime, consecințele lor juridice fiind aceleași, deși cauzele lor sunt diferite. Ignoranța este absența cunoașterii legii, iar eroarea este cunoașterea acesteia în mod inexact, considerând ca adevărat ceea ce este fals sau considerând ca fals ceea ce este adevărat [1]. Această accepțiune a principiului este considerată neadecvată din punct de vedere juridic. Astfel, el nu reprezintă prezumția cunoașterii legii în orice circumstanțe, ci

doar faptul că legea are forță obligatorie față de toți, chiar și față de cei care o ignoră sau față de cei care nu au depus suficiente diligențe pentru a cunoaște corect conținutul sau înțelesul actului normativ. În acest sens, principiul nu este un obstacol pentru invocarea erorii de drept, ci doar o piedică în calea sustragerii de la aplicarea legii pe considerentul ignorării ei [2]. Greutatea accesului îndeosebi la înțelesul legii pune în discuție asimilarea posibilității de a cunoaște legea cu cunoașterea efectivă a ei. A considera principiul „*nemo censetur ignorare legem*” ca fiind o prezumție irefragabilă de cunoaștere a legii pentru realizarea interesului general, stabilitatea socială, eficacitatea legii, armonia între starea de fapt și cea de drept, prevenirea anarhiei ar avea efectul opus, prin faptul că se ignoră elementul uman, valoarea legii fiind dependentă de circumstanțele proprii fiecărui individ. De aceea se consideră că, mai ales în dreptul civil, adagiul „*nemo censetur ignorare legem*” nu are o putere absolută. De aceea se va putea anula un contract nu numai pentru eroarea de fapt dar și pentru o eroare de drept [3].

Într-o opinie contrară [4] se consideră principiul „*nemo censetur ignorare legem*” ca fiind o prezumție absolută a cunoașterii legii, prezumție ce nu poate fi răsturnată prin dovada contrarie. În baza acestei prezumții, toți cetățenii trebuie să cunoască legile, deoarece necunoașterea dreptului vatamă (*ignorantia juris nocet*). De aceea, este de principiu că normele juridice intră în vigoare de la data aducerii lor la cunoștința publică (data publicării lor sau data la care ele au fost efectiv aduse la cunoștință). Face excepție de la acest principiu situația în care în conținutul actului normativ în care apare norma juridică se prevede intrarea în vigoare la o altă dată decât publicarea normei (aducerea sa la cunoștință). Din momentul intrării sale în vigoare norma juridică guvernează deplin relațiile sociale; din acest moment nimeni nu se poate sustrage comandamentului normei juridice pe motiv că nu o cunoaște.

Această regulă se explică prin aceea că autoritatea normei juridice, obligativitatea sa ar fi puse sub semnul îndoielii dacă s-ar admite scuza ignoranței. Totuși, chiar și în teza caracterului absolut al prezumției cunoașterii legii se admit excepții. Astfel, atunci când o parte din teritoriu rămâne izolată, printr-o cauză de forță majoră, de restul țării, situație în care necunoașterea poate fi obiectivă, ea nefiind consecința unei cauze particulare, a unei ignoranțe personale, nu se mai poate pune în discuție existența prezumției cunoașterii legii. În materie de convenții (în dreptul civil sau comercial) atunci când o persoană încheie un contract necunoscând consecințele pe care norma juridică le face să decurgă din contract, poate cere anularea contractului invocând faptul că s-a aflat în eroare de drept, care viciază voința. Este de esența acestor raporturi juridice

ca voința părților contractante să nu fie viciată, să fie pe deplin valabilă. Însă această valoare de prezumție absolută are mai mult scopul de a da forță legii în fața încercărilor de încălcare intenționată a ei. Nu negăm faptul că această metodă este eficientă cu privire la aplicarea dreptului, însă nu poate răspunde la cerința cunoașterii concrete a normelor juridice de către toți cetățenii. Nici nu se poate accepta ca moment al intrării în vigoare a unei norme juridice data difuzării în Monitorul oficial, ci nu cea a publicării, deoarece am asista la momente diferite de recepționare – deci de intrare în vigoare – ceea ce ar crea o serie de probleme și consecințe juridice negative. Această idee este motivată prin faptul că principiul legalității implică și aplicarea uniformă a legilor, atât în timp și spațiu, cât și asupra persoanelor [5].

În general, în drept este tot mai puternică teza admisibilității erorii de drept. În dreptul penal, eroarea de drept a fost asimilată erorii de fapt, pe când în dreptul civil eroarea de drept se realizează prin intermediul celei de fapt. De altfel, eroarea de drept este mult mai ușor acceptată cu privire la normele dispozitive decât cu privire la cele imperative. Proiectul Codului Civil, adoptat în septembrie 2004 de Senat, încearcă să rezolve această controversă în sensul admisibilității erorii de drept prin prevederile art. 931: „*Eroarea de drept atrage anularea contractului când e singura sau principala sa cauză*”. În consecință, se va putea invoca eroarea de drept, deci necunoașterea legii, sub sancțiunea nulității, dar numai atunci când eroarea de drept este ori singura, ori principala cauză a contractului [6]. În toate situațiile, eroarea de drept se fundamentează pe două teorii, și anume teoria cauzei și teoria erorii-viciu de consimțământ.

Din punct de vedere al realizării dreptului și legalității se justifică pe deplin prezumarea cunoașterii legii. Individul poate fi jertfit pe altarul ordinii sociale, fără a se produce un dezechilibru semnificativ. Când indivizii sunt loviți pe rând de aceste vicisitudini sociale, se poate aplica ușor principiul conform căruia voința generală servește intereselor majorității. Când însă se întâmplă ca majoritatea să fie lovită deodată, nu se mai poate aplica niciun principiu, intervenind conflictul social și reșezarea statului și a dreptului. Prin înțelegerea complexității problemei și în încercarea de a relaxa acest tendon social, în prezent tot mai mulți autori consideră că prezumția cunoașterii legii este în fapt o ficțiune juridică, susținându-se admisibilitatea chiar și a erorii asupra normei penale.

Cine se face vinovat de carențele sistemului informațional? Care sunt cauzele care pot genera necunoașterea legii de către cetățeni? Care este rolul statului dacă nu acela de a-și sluji cetățenii? Din realitatea socială se desprinde imaginea unui stat opresor care sancționează cetățeanul autodidact când acesta nu își face temele. Se poate spune că ignoranța nu

este a celui care nu poate să se informeze sau să cunoască înțelesul corect al legii, ci este a statului care nu depune efort suficient pentru a aduce la cunoștința fiecărui contribuabil – pe spinarea cărora există – toate normele juridice. Dacă cetățeanul este obligat să cunoască legea, trebuie să i se asigure această posibilitate într-un mod ușor accesibil. Monitorul Oficial este o „plantă rară“ chiar și pentru cei ce știu de existența sa, iar acesta se răspândește adesea cu întârziere în teritoriu. Mijloacele mass-media difuzează frânturi de acte normative, adesea neînțelese nici de jurnaliști, sau sunt comunicate rezumate ale legilor fără puterea de a convinge și de a clarifica cetățeanul asupra conținutului lor.

Integrarea României în Uniunea Europeană este un exemplu de ignorare a cetățeanului din partea autorităților, ba chiar un exemplu de inducere în eroare intenționată prin campanii de dezinformare supuse unor interese politice sau de altă natură obscură. Adesea cetățeanul este prins în mijlocul unor conflicte de interese dintre diversele grupuri politice sau de altă natură care influențează actul decizional de putere. Acest fapt s-a întâmplat și pe „frontul“ aderării europene a statului nostru, dorința oarbă de realizare a acestui scop suprimând justețea și moralitatea mijloacelor folosite. Dreptul la informare a fost astfel încălcat prin lipsa informației, iar principiul „*nemo censetur ignorare legem*” își pierde esența din culpa autorității. A selecta informația pozitivă (drepturile și libertățile) și a o oferi cetățeanului pentru a crea o imagine fals feerică asupra realității – ignorând voit informația negativă, constând în obligații și prohibiții – poate fi considerată o gravă încălcare a Constituției și a legilor.

În prezent, după integrare, informația negativă (obligațiile și prohibițiile europene) se răspândește prin metode obscure, cetățeanul aflând – din procese verbale, amenzi și alte sancțiuni, puzderia de criterii usturătoare și costisitoare ale alinierii la „standarde“ – că libertatea sa de a trăi a devenit o povară. Corect era ca autoritatea să pună la dispoziția cetățeanului toate normele europene ce i se aplică odată cu integrarea și toate efectele acestora asupra legislației interne, sub forma unor materiale publicate și difuzate gratuit. Eroarea de drept ar putea fi invocată de cetățean pentru a-și anula votul și pentru a hotărî retragerea României din Uniunea Europeană. Dacă integrarea s-a făcut în interesul cetățeanului, atunci acesta trebuie să dobândească avantaje, și nu îngreunarea condițiilor de trai. Nici măcar exemplul decent al Uniunii Europene nu s-a urmat în țara noastră. Astfel UE publică Jurnalul Oficial zilnic în mai multe limbi europene și poate fi consultat în mod gratuit pe Internet – deocamdată nu și în limba română. Acesta conține informații privind legislația europeană, precum și informații, comunicări, acte pregătitoare legislative ale UE. De asemenea și jurisprudența curților europene este oferită publicului prin

site-uri specializate pe Internet [7]. Marea dezamăgire este că statul român a uitat să-și informeze cetățenii cu privire la normele europene înainte de momentul integrării, pentru ca aceștia să știe să-și reformuleze conduita juridică în conformitate cu noile standarde. Și mai ciudat este faptul că românul este de mai bine de două luni cetățean european, iar statul român nu a lansat nici măcar acum o campanie de informare cu privire la această nouă calitate, care ne obligă și mai mult.

Urmărind conflictele juridice dintre cetățeni, dar și modul în care aceștia percep legea zi de zi, se poate constata cu ușurință că norma juridică nu este cunoscută. În aceste condiții, eroarea de drept este foarte frecventă. Dar ce vină i se mai poate atribui omului de rând, când se găsesc situații în care chiar specialistul chemat să interpreteze și să aplice legea cade în eroarea de drept? Desigur, este de vină și sistemul de învățământ care diluează calitatea profesională a produsului său prin transformarea în „specialiști“ a unor indivizi cu substanță cerebrală insuficientă prelucrării informației juridice. E tragic și imoral că se poate dobândi o diplomă cumpărând-o cu bani, însă nu prin muncă. Iată cum societatea este lovită, iar principiile de drept par ipocrite în fața cetățeanului. Accesul liber la justiție devine astfel un principiu constituțional de „castă“. Omul nevoiaș, lipsit de posibilități financiare, nu își poate permite să se informeze și nici să apeleze la consultanța juridică – ambele metode fiind costisitoare – pentru a se menține la zi cu ultimele noutăți legislative. Există posibilitatea achiziționării colecțiilor de acte normative sau abonării la Monitorul Oficial ori la Internet, a folosirii de programe informatice de legislație, însă acestea sunt greu accesibile, datorită costurilor, chiar și juriștilor. Chiar și consultarea Monitorului Oficial, care poate fi găsit la o bibliotecă publică sau la alte instituții dispuse să îl pună la dispoziția cetățeanului în mod gratuit, este anevoioasă datorită complexității spațiului normativ și a lipsei cunoștințelor juridice necesare căutării și înțelegerii normelor.

Obligația de a cunoaște legea impusă cetățeanului ar trebui să corespundă obligației statului de a pune la dispoziția tuturor, în mod gratuit, această informație. Nu există nicio instituție publică de consultanță legislativă care, prin birouri teritoriale și publicații, să facă posibilă îndeplinirea cu succes de către cetățean a îndatoririlor privind cunoașterea legii.

Din Constituție nu rezultă expres această obligație, dar ea rezultă indirect dintr-o serie de prevederi constituționale. Astfel, art. 1 alin. 5 prevede că: „În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie“. De aici se deduce că pentru a respecta o lege trebuie să îi cunoști prevederile, iar obligativitatea respectării supremației legii se răsfrânge și asupra cunoașterii legii. De asemenea, art. 16, alin. 2 prevede că „*Nimeni nu este mai presus de lege*“. Și de aici se deduce

obligăția cunoașterii legii pentru a putea determina limitele în care legea ne permite să ne manifestăm. Art. 17 stipulează faptul că *„cetățenii români se bucură în străinătate de protecția statului român”*, ceea ce înseamnă că statul român își asumă obligația, în primul rând, de a-l informa pe cetățean cu privire la legislația altor state. Această obligație de informare nu trebuie să se epuizeze prin art. 31 din Constituție, intitulat *„Dreptul la informare”*. Această prevedere constituțională este dezvoltată prin Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public [publicat în Monitorul Oficial nr. 663/23 oct. 2001], însă într-un sens aproape inutil și lipsit de interes și utilitate pentru majoritatea populației. Astfel, art. 2, punctul b) definește informația de interes public ca fiind *„orice informație care privește activitățile sau rezultă din activitățile unei autorități publice sau instituții publice, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informației”*, formulare din care, cu puțină indulgență, se putea desprinde o umbră a posibilității cetățeanului de a apela și la informații privind universul legislativ în general. Însă această speranță este spulberată prin prevederile art. 5 care restrânge obligația de informare a autorității sau a instituției publice la actele normative care reglementează organizarea și funcționarea sa. Care este acea autoritate publică obligată să asigure cetățeanului accesul la cea mai importantă informație de interes public: legea? Art. 78 din Constituție arată că *„legea se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare de la data publicării sau la o altă dată ulterioară prevăzută în textul ei”*, înțelegându-se de aici că faptul material juridic al publicării reprezintă premisa primordială a cunoașterii legii, în consecință aceasta devine opozabilă față de toți. Din păcate legea este oferită publicului ca informație, dar suportul acestei informații nu este la îndemână. Neincluderea printre îndatoririle fundamentale a obligației cunoașterii legii este o punte de lansare către acceptarea erorii de drept. Neconsacrarea principiului prin lege îl scoate din sfera prezumțiilor legale. De altfel, se consideră că principiul *„nemo censetur ignorare legem”* nu poate fi inclus de fel în sfera prezumțiilor, deoarece îi lipsesc elementele specifice acestora. Întemeindu-se doar pe faptul publicării legii în vederea cunoașterii, probabilitatea ca dezideratele acestui principiu să se realizeze sunt minime. Trecerea termenului de trei zile de la publicare pentru intrarea în vigoare nu este suficient pentru a susține ideea că legea este cunoscută de majoritatea celor interesați. Astfel statul poate garanta drepturile și libertățile fundamentale prin instituirea de norme juridice sancționatorii și prohibitive, dar nu e în măsură să garanteze nimănui că toți cunosc aceste norme și, pe cale de consecință, nimeni nu le va încălca. Cunoașterea legii trebuie așadar să fie inclusă în categoria ficțiunilor juridice [8].

Pătrunzând în „iadul“ birocrației autorității, cetățeanul devine o victimă a propriilor drepturi și libertăți nedublate de obligații corelative din partea autorității. Astfel, trebuie să ne hotărâm cui servește societatea, cui slujește statul. Societatea modernă este supraîncărcată normativ, acest fapt devenind nociv pentru buna desfășurare a relațiilor sociale. Legislația, fiind tot mai complexă și specializată prin diversificarea raporturilor sociale și juridice, prin interacțiunea între legi, prin complicarea logicii și a limbajului juridic, devine un spațiu tot mai greu de înțeles pentru omul de rând. De aceea vorbind de cunoașterea legii, trebuie să extindem sfera acestei noțiuni și la sensul de înțelegere a legii. Din acest punct de vedere trebuie iar să aruncăm cu piatra în autoritate, care nu depune suficient efort pentru a modela cetățeanul în spiritul și nivelul societății pe care o promovează. Sistemul educațional uită să pregătească tinerii din punct de vedere juridic. Puțina educație civică ce se face în școli este insuficientă pentru ca tânărul să-și formeze o gândire logico-juridică cerută de principiile dreptului – necesară cuprinderii și înțelegerii universului juridic. În aceste condiții „ignoranța“ față de cunoașterea legii devine, din păcate, sinonimă cu neputința cunoașterii și înțelegerii legii și este pe deplin eroare de drept. Problema educațională este cu atât mai importantă, cu cât incultura sau prostia nu pot fi invocate în sprijinul admisibilității erorii de drept. Aceasta trebuie să aibă un caracter scuzabil pentru a fi admisă, adică să nu existe o culpă din partea celui care a comis eroarea. Suntem de acord cu teza neadmisibilității erorii de drept pentru necunoașterea legii din delăsare sau indiferență, însă prin modalitatea în care adesea este implementată o normă, înțelegerea ei devine un privilegiu. Discriminarea cognitivă este un concept ce se naște din ignorarea diversității spațiului intelectual uman. Există obligația reciprocă de informare a părților dintr-o convenție și obligația proprie a fiecăruia de a se informa, însă trebuie să acceptăm și ideea că, deși îndeplinite cele două obligații, transpunerea sensului informației în plan psihointelectual nu se realizează întotdeauna în concordanță cu înțelesul normei. De aceea, pentru a evita astfel de erori, societatea trebuie să își reconsidere atitudinea față de individ și să conștientizeze necesitatea educării juridice organizate a populației.

Orgoliul unor juriști de a-și dovedi inteligența și superioritatea prin exacerbarea complexității spațiului juridic devine „un cancer social“ care produce tot mai multe victime. Cetățeanul se străduiește să respecte legea, însă în permanență autoritatea îl sufocă cu noi reguli, cu noi norme, producându-i confuzie și adâncind dezechilibrul social. Actualmente sunt în vigoare zeci de mii de acte normative – legi, ordonanțe de urgență, ordonanțe, hotărâri ale guvernului –, unele modificându-se și completându-se unele pe altele, fiind imposibilă cunoașterea lor integrală

chiar și de către juriști. Cunoașterea întregului univers normativ poate fi asemuită cu cunoașterea tuturor faptelor [9]. O astfel de societate merge evident spre colaps, spre o eliberare anarhică de acest flagel „babilonian“ al distrugerii cognitive.

Să nu uităm că norma trebuie să intervină acolo unde natura umană se tulbură, acolo unde naturalul nu poate coexista cu socialul. Aplicarea legii este mai bine susținută de acele norme care nu contravin naturii umane, care țin seama de firescul oamenilor și care, în ultimă instanță, sunt acceptate de oameni, fără ca aceștia să observe că, datorită acelor legi, ei există și comunică. Rezistența instinctuală a omului la nefiresc, la artificial va duce la sfidarea normelor care suprimă cursul firesc al vieții și impun un comportament robotizat, ghidat de telecomanda autorității. Adesea se vorbește în societatea modernă de existența unei sclavii socio-juridice. În acest context, singura libertate a omului – într-adevăr fundamentală și absolută – este aceea de a se supune. Haosul normativ menține confuzia, iar ordinea este menținută prin teamă. Statul devine astfel o sperietoare, o fiară dresată să muște pe cel ce se desprinde de turmă. Toată această societate nu folosește decât celor ce depășesc conceptul de „persoană“. Devenind „capitalist infiltrat politic“ și, dacă se poate, condimentat puțin cu simpatizări „oculte“, plutești deasupra legii, mai ales datorită idolatrizării din partea autorității. Și de aici până la vestita „teorie a conspirației“ nu mai e decât un pas. Deținătorul cunoașterii stăpânește; mulțimea lipsită de cunoaștere e ușor de manipulat.

În prezent, cunoașterea legii a devenit o sursă de câștig, o afacere profitabilă. Cei ce au de câștigat de pe urma permanentei transfigurări legislative sunt afaceriștii din domeniul programelor informatice de specialitate. Ei profită de pasivitatea și indiferența statului în promovarea cunoașterii legii și transformă nevoia cetățeanului de cunoaștere legislativă în mine de aur. Cetățeanul de rând are de ales între mai multe variante pentru a-și îndeplini datoria de cunoscător al legii, însă niciuna gratuită: un abonament la Monitorul Oficial este costisitor, achiziționarea unui program informatic legislativ este de asemenea un efort deosebit, mai ales că pentru folosirea lui se impune achiziționarea și a unui calculator. Și folosirea internetului presupune, pe lângă prezența calculatorului, un abonament la Internet și plata accesului pe diferite site-uri care garantează conformitatea textelor legislative prezentate cu versiunea oficială. În toate aceste cazuri lipsește elementul esențial pentru ca găsirea și înțelegerea normei juridice să fie încununată de succes: consilierea juridică. În aceste condiții se impune crearea unor sisteme de informare – publicații, site-uri, instituții – finanțate din bani publici, care să asigure atât realizarea cerinței cunoașterii legii, cât și înțelegerea acesteia prin consultanța de specialitate

acordată. Deși autoritățile au depus eforturi de informare gratuită și rapidă, prin intermediul unor site-uri pe Internet ale programului e-guvernare, totuși populația nu are întotdeauna acces rapid și eficient mai ales la legislația nouă căutată sau la o simplă informație de specialitate fie din cauza nereactualizării paginilor, fie din deficiențe de concepere a informării cetățenilor, fie chiar din cauza rețelei utilizate, a costurilor de acces la Internet etc. Tendința de transformare a obligației statului de a informa populația cu privire la actele normative emise și la conținutul normelor în vigoare în privilegiu comercial, prin transferarea acestei atribuții către sectorul privat are, pe de o parte aspecte pozitive, prin ușurarea statului de o cheltuială bugetară consistentă și de un lanț de instituții și funcționari, însă are și o latură negativă având în vedere costurile informării și modalitățile de accedere la informație.

O problemă delicată este posibilitatea unei autorități sau a unei instituții publice de a invoca eroarea de drept în cazul vătămării unei persoane prin eroarea judiciară. În acest caz, obligația statului la repararea pagubei în cazul condamnării sau al luării unei măsuri preventive pe nedrept – indiferent de temeiul achitării și de infracțiunea pentru care a intervenit achitarea – decurge din raporturile de drept public, în temeiul art. 504 și următoarele din Codul de procedură penală. Factorul prejudiciabil se limitează la durata arestării preventive, deoarece, ulterior punerii în libertate, derularea procesului penal – care s-a finalizat cu o hotărâre de achitare – reprezintă o cauză licită pentru care statul nu poate fi ținut să răspundă, indiferent de consecințele pe plan moral, fizic și psihic pe care procesul le-ar fi putut avea asupra persoanei în cauză. Desigur, un funcționar nu poate invoca necunoașterea legii în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu, însă acesta poate aplica greșit legea printr-o eroare de fapt care nu întotdeauna îi este imputabilă.

În concluzie, se poate afirma că în prezent cunoașterea și înțelegerea legilor este o problemă spinoasă din care, dacă nu se vor depune suficiente eforturi pentru rezolvarea ei, vor decurge probleme și mai grave. Nu putem să acceptăm eroarea de drept ca regulă și să ne justificăm astfel acțiunile nelegale. Principiul legalității și al supremației legii trebuie să rămână suprem și nealterat de excepții. De aceea statul trebuie să găsească resursele necesare pentru a realiza una din cele mai importante elemente de coeziune socială: cunoașterea și înțelegerea legii.

NOTE BIBLIOGRAFICE

- [1] Deleanu, Ion, *Cunoașterea legii și eroarea de drept*. În: Revista „Dreptul“, nr. 7/2004, p. 38
- [2] *Ibidem*, p. 39
- [3] Ungureanu, Ovidiu, *Drept civil. Introducere*, București, Editura Rosetti, 2005, p. 141
- [4] Popa, Nicolae, *Teoria generală a dreptului*, București, Editura Actami, 1998
- [5] Popa, Carmen, *Teoria generată a dreptului*, București, Editura Lumina Lex, 2001
- [6] Popa, Vasile Val, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, București, Editura C.H. Beck, 2006
- [7] Popa, N., Eremia, M.C., Dragnea, D.M., *Teoria generală a dreptului. Sinteze pentru seminar*, București, Editura All Beck, 2005
- [8] Deleanu, Ion, *op.cit.*, p. 42
- [9] Kocsis, Jozsef, *Unele aspecte teoretice și practice privind eroarea de drept*. În: Revista „Dreptul“, nr. 8/1992

BIBLIOGRAFIE

1. *Constituția României*
2. *Legea nr. 514 din 28.11.2003 privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier juridic*, publicată în Monitorul Oficial nr. 867 din 5 decembrie 2003